

800 berättelser ur Åbo stads historia

1600-TALET

OLAGLIGT BRÖD

24.04.2026 | EDITOR | LÄMNA EN KOMMENTAR

Hans Majestät Konungen utgav under hela 1600-talet förordningar om brödbakningen för arméns behov och om hur de manliga yrkesbagarna i städerna skulle baka. Det skulle bakas tillräckligt med bröd, för redan på 1600-talet fanns det i städerna sådana invånare som inte själva kunde baka utan förlitade sig på köpebröd. Till exempel Petter then Hertzen, som kommit till staden från Holland, bodde på hyra och bakade inte själv utan köpte sitt bröd av stadens bagare. Därför behövde han inte betala den ugnsskatt som kronan tog ut för rätten att använda en ugn till bakning.

*Bagarnas symbol på Klosterbackens museum i Åbo.
Veli Pekka Toropainen 2025.*

I Åbo klagade accisinspektören Hans Bogge i juli 1629 över att det inte var någon ordning på ölbryggandet, bakandet och slaktandet. Skråna ombads att se till att förpliktelserna uppfylldes i enlighet med majestätets förordningar. Särskilt yrkesbagarna var strängt övervakade.

Bagaren Sigfrid Kara åtalades i juli 1651 för att hans bröd inte varit reglementsenliga. De hade vägt bara 27 lod (ett lod var 13,3 gram) fast de borde ha vägt 36 lod. Eftersom Kara redan fått flera tillsägelser om detta men inte gjort något åt saken dömdes han till höga böter, hundra silvermark, i enlighet med konung Gustav Adolfs stora bageriordning. Med den summan kunde man ha köpt ett anspråkslöst hus i staden.

Enstaka borgarhustrur och fattiga madamer i staden fick sälja grovt bröd för att förtjäna sitt uppehälle, men deras verksamhet fick inte störa yrkesbagarnas värv. Markus Turvas hustru

hade emellertid gjort olaga intrång på bagarskråets revir sommaren 1651. Dessutom hade hennes bröd vägt bara 17 lod mot reglementsenliga 36 lod. Turva fick 40 mark i böter. Med den summan kunde man ha köpt ett par kor.

Stadsfiskalen Didrich Tegelman åtalade i september 1687 å ämbetets vägnar bagarna Johan From och Mårten Schultz för att det bröd de sålde inte höll rätt vikt. Dessutom hade man hittat sand i Schultz bröd. I rätten framvisades ett bröd som en kund köpt föregående dag och det innehöll faktiskt sand. Schultz hävdade att sanden kom från kvarnen, vars stenar nyligen försetts med nya räfflor.

Stadsfiskal Tegelman åtalade år 1691 också andra brödbakare i staden: färgaren Staffan Meuniers hustru Agneta Thomasdotter, Mårten Schultz samt Johan Froms änka Brita Henriksdotter. De hade alla sålt bröd som var mindre än de enligt reglerna skulle vara. Vars och ens bröd vägdes i rätten. Hustru Meuniers brödkaka vägde 5½ lod för lite, men vetebröden och limporna höll rätt vikt. Schultz bröd åter vägde mer än behövt. Bara hans vetebulle vägde för litet eftersom den var torr och bakad redan tidigare. Av änkan Froms bröd vägde vetebullen 2½ lod för litet medan limpan borde ha vägt 4 lod mer och brödkakan 6 lod mer.

Veli Pekka Toropainen

Översättning: Brita Löflund

Källor:

Riksarkivet, Rådstuvurättens i Åbo protokoll z:2, 6.7.1629, sp; z:11, 20.10.1640; z:11, 22.9.1641; Kämnrätsrättens i Åbo protokoll z:175, 24.7.1651, 61v; z:175, 2.8.1651, 63v; z:175, 5.9.1651, 68v; z:195, 15.9.1687, 187; z:198, 11.11.1691, 318.